

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.7.3.23>

TYPOWE SYTUACJE DOCHODZENIOWE POCZĄTKOWEGO ETAPU DOCHODZENIA W SPRAWIE UMYŚLNYCH POWAŻNYCH OBRAŻEŃ CIAŁA SPOWODOWANYCH W STANIE SILNEGO PODNIECENIA PSYCHICZNEGO

Inna Strok

*studentka Katedry Postępowania Karnego i Organizacji Postępowania Przygotowawczego
Charkowskiego Narodowego Uniwersytetu Spraw Wewnętrznych (Charków, Ukraina)*

ORCID: 0000-0002-5734-4352

e-mail: Innastrok12@ukr.net

Adnotacja. W artykule na podstawie doktryny kryminalistycznej o uwarunkowaniach sytuacyjnych dochodzenia przestępstw wyróżniono i dokonano typizacji sytuacji śledczych zwykle pojawiających się na początkowym etapie dochodzenia poważnych obrażeń ciała spowodowanych w stanie silnego podniecenia psychicznego. Zgodnie z wynikami przeprowadzonego badania ustalono trzy główne typowe sytuacje dochodzeniowe początkowego etapu dochodzenia w sprawie umyślnych poważnych obrażeń ciała spowodowanych w stanie silnego podniecenia psychicznego: 1) ustalono tożsamość pokrzywdzonego i podejrzanego oraz znane są główne okoliczności zdarzenia; 2) ustalono fakt wyrządzenia poważnych obrażeń ciała, tożsamość pokrzywdzonego, ale nieznaną jest tożsamość sprawcy; 3) znany fakt wyrządzenia obrażeń ciała, jednak nie ustalono osoby ani pokrzywdzonego, ani sprawcy.

Słowa kluczowe: sytuacje dochodzeniowe, początkowy etap dochodzenia, umyślne poważne obrażenia ciała, stan silnego podniecenia psychicznego.

TYPICAL INVESTIGATIVE SITUATIONS OF THE INITIAL STAGE OF INVESTIGATION OF INTENTIONAL SERIOUS DAMAGES CAUSED UNDER EXTREME EMOTIONAL DISTURBANCE

Inna Strok

*Applicant at the Department of Criminal Procedure and Organization Pre-Trial Investigation
Kharkiv National University of Internal Affairs (Kharkiv, Ukraine)*

ORCID ID: 0000-0002-5734-4352

e-mail: Innastrok12@ukr.net

Abstract. In the article, based on the forensic doctrine of the situational conditionality of the investigation of crimes, the investigative situations are singled out and typified, which usually arise at the initial stage of the investigation of serious injuries caused in a state of strong emotional excitement. According to the results of the study, three main typical investigative situations of the initial stage of the investigation of intentional grievous bodily harm caused in a state of strong emotional excitement were identified: 1) the victim and suspect were identified and the main circumstances of the event are known; 2) the fact of infliction of grievous bodily harm, the identity of the victim, but the identity of the offender is established; 3) the fact of infliction of bodily injuries is known, however the person of neither the victim, nor the criminal is not established.

Key words: investigative situations, initial stage of the investigation, intentional grievous bodily harm, state of severe emotional distress.

ТИПОВІ СЛІДЧІ СИТУАЦІЇ ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ РОЗСЛІДУВАННЯ УМИСНИХ ТЯЖКИХ ТІЛЕСНИХ УШКОДЖЕНЬ, ЗАПОДІЯНИХ У СТАНІ СИЛЬНОГО ДУШЕВНОГО ХВИЛЮВАННЯ

Інна Строк

*здобувач кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства
Харківського національного університету внутрішніх справ (Харків, Україна)*

ORCID ID: 0000-0002-5734-4352

e-mail: Innastrok12@ukr.net

Анотація. У статті на основі криміналістичного вчення про ситуаційну зумовленість розслідування злочинів виокремлено та типізовано слідчі ситуації, що, як правило, виникають на початковому етапі розслідування тяжких тілесних ушкоджень, заподіяних у стані сильного душевного хвилювання. За результатами проведеного дослідження встановлено три такі основні типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування умисних тяжких тілесних ушкоджень, заподіяних у стані сильного душевного хвилювання: встановлені особи потерпілого

і підозрюваного та відомі основні обставини події; встановлені факт нанесення тяжких тілесних ушкоджень, особа потерпілого, але невідома особа злочинця; відомий факт нанесення тілесних ушкоджень, однак не встановлені ні особи потерпілого, ні особи злочинця.

Ключові слова: слідчі ситуації, початковий етап розслідування, умисні тяжкі тілесні ушкодження, стан сильного душевного хвилювання.

Вступ. На думку вченого-криміналіста С.П. Мітрічева, аналіз слідчої ситуації є найважливішим елементом індивідуалізації розслідування (Матвієнко, 1999: 15). Дійсно, у будь-якій сфері людської діяльності існує певна сукупність фактичних обставин, між якими наявний причинний, часовий чи просторовий зв'язок, які внаслідок нього утворюють цілісну систему елементів, що називається ситуацією. Слушно зауважує Т.С. Волчецька, що варто вивчати структурну основу ситуацій, а також досліджувати особливості основних компонентів, що складають основу будь-якої ситуації, а також знаходити методологічно-правильний підхід до наукового вивчення, дослідження й пізнання ситуації, аналізу практичних шляхів і способів керування ситуаціями (Волчецька, 1997: 42).

Основна частина. Проблеми типізації слідчих ситуацій поставали предметом досліджень таких науковців, як О.М. Бандурка, С.М. Гусаров, С.П. Мітрічев, Т.С. Волчецька, О.Н. Колесніченко, Г.К. Гавло, М.О. Селіванов, В.О. Образцов, В.Г. Танасевич, О.Я. Баєв, А.Ф. Облаков, І.Ф. Герасимов, Л.Я. Драпкін, В.О. Коновалова, О.О. Юхно. Однак у науці відсутні дослідження, присвячені встановленню типових слідчих ситуацій початкового етапу розслідування умисних тяжких тілесних ушкоджень, заподіяних у стані сильного душевного хвилювання.

Мета статті полягає у встановленні типових слідчих ситуацій початкового етапу розслідування умисних тяжких тілесних ушкоджень, заподіяних у стані сильного душевного хвилювання. До завдань дослідження належать аналіз поняття типових слідчих ситуацій у науці криміналістики, дослідження сучасних наукових праць та матеріалів слідчої практики для типізації слідчих ситуацій початкового етапу розслідування умисних тяжких тілесних ушкоджень, заподіяних у стані сильного душевного хвилювання.

Результати. За результатами проведеного дослідження встановлено три такі основні типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування умисних тяжких тілесних ушкоджень, заподіяних у стані сильного душевного хвилювання: встановлені особи потерпілого і підозрюваного та відомі основні обставини події; встановлені факт нанесення тяжких тілесних ушкоджень, особа потерпілого, але невідома особа злочинця; відомий факт нанесення тілесних ушкоджень, однак не встановлені ні особа потерпілого, ні особа злочинця.

Під ситуацією розуміють «сукупність умов та обставин, що створюють певне становище, викликають ті чи інші взаємини людей» (Новий тлумачний словник української мови, 2001: 514). Вперше визначення слідчої ситуації було введено у криміналістичний науковий обіг О.Н. Колесніченком, який пропонував розуміти під цим концептом положення, стан розслідування, обумовлений наявністю доказів, інформаційного матеріалу та виниклими конкретними завданнями їх збирання та перевірки (Колесніченко, 1967: 16).

На початкових етапах розвитку криміналістики поняття слідчої ситуації не виділялось, а його окремі елементи входили у визначення понять «вихідні дані», «типові випадки», «обставини, що підлягають установленню» тощо. За словами вчених, у криміналістичній літературі, крім поняття «слідча ситуація», іноді як синоніми використовують такі поняття, як «кримінальна ситуація», «ситуація розслідування», «ситуація на місці події», проте саме слідча ситуація найбільш повно відповідає вкладеному в неї змісту (Денисюк, Шепитько, 1999: 79). Надалі, у працях професора О.Н. Колесніченка, слідча ситуація визначалась як характеристика об'єктивного положення в розслідуванні злочину, зумовленого передусім наявністю тих чи інших доказів, оперативної інформації. У зв'язку з цим учений зазначав, що у здійсненні принципу індивідуальності розслідування можуть бути виділені такі два основних елементи, як аналіз та оцінка слідчої ситуації; вибір найбільш ефективної системи прийомів розслідування (Колесніченко, 1967: 27).

На основі проведеного аналізу можна визначити два підходи до розуміння сутності поняття «слідча ситуація». Прихильники першого підходу (В.К. Гавло, М.О. Селіванов, В.О. Образцов, В.Г. Танасевич, О.Я. Баєв, А.Ф. Облаков, І.Ф. Герасимов) розглядають слідчу ситуацію переважно як обстановку та стан розслідування, які склалися на певному етапі кримінального провадження. Слідча ситуація визначалась як сукупність реально наявних умов та обставин, що утворюють конкретну обстановку, в якій відбувається розслідування, діють слідчий та інші учасники процесу, інформація про ситуацію утворює характеристику слідчої ситуації (Клочков, 1984: 75). Прихильники другого підходу вважають, що слідча ситуація формується переважно під впливом зібраної в матеріалах провадження інформації, що характеризує стан розслідування. Такої позиції дотримувались Л.Я. Драпкін (Драпкін, 1987: 12) та В.О. Коновалова (Коновалова, 2001: 73). Важливим для розвитку криміналістичної науки у цьому напрямі є розроблені Т.С. Волчецькою основні терміни криміналістичної ситуації, в контексті яких пропонується слідчу ситуацію розглядати як «ступінь поінформованості слідчого про злочин, а також стан процесу розслідування, що склався на будь-який визначений момент часу, аналіз і оцінка якого дають змогу слідчому прийняти найбільш доцільні рішення» (Волчецька, 1997: 81).

Погоджуючись із думкою прихильників другого підходу, вважаємо доцільним слідчу ситуацію у методиці розслідування окремих видів злочинів розглядати як сукупність відомостей про кримінальне правопорушення, якими оперує слідчий на різних етапах провадження досудового розслідування. Щодо класифікацій слідчих ситуацій, то теж існують неоднозначні позиції вчених. Так, залежно від суб'єкта, який зобов'язаний оцінювати та вирішувати ту чи іншу ситуацію, дослідниками виділено слідчу, оперативно-розшукову,

експертну та судову ситуації (Волчецкая, 1997: 48). Серед зазначених найбільше значення для нашого дослідження має слідча ситуація, а також властиві їй особливості. Основним критерієм загальної класифікації слідчих ситуацій Л.Я. Драпкін вважає їх складність, тому поділяє слідчі ситуації на прості й складні, зазначаючи, що залежно від кількості, характеру та змісту формуючих факторів усі складні слідчі ситуації можна диференціювати на п'ять таких класифікаційних груп, як проблемні, конфліктні, тактичного ризику, організаційно-неупорядковані та комбіновані (змішані) ситуації (Драпкін, 1987: 74). Р.С. Белкін, аналізуючи різні класифікаційні системи слідчих ситуацій, дійшов висновку, що обґрунтованим є їх поділ на типові та специфічні; початкові, проміжні та кінцеві; безконфліктні й конфліктні (з подальшим їх розподілом). У підсумку усе це – окремі класифікації, оскільки в їх основі лежить якась одна ознака ситуації. Як вважає зазначений автор, підставою для загальної класифікації слідчих ситуацій повинна служити її якісна (відповідно до можливості досягнення цілей розслідування) характеристика. З цієї точки зору всі слідчі ситуації поділяються на сприятливі та несприятливі для розслідування (Криміналістика, 1959: 139).

Проаналізуємо позиції науковців стосовно видів типових слідчих ситуацій, що складаються під час розслідування умисних тілесних ушкоджень, зокрема тяжких і таких, що призвели до смерті потерпілого. Виконуючи окреслене завдання, розпочнемо розгляд думок учених про ситуації від найбільш широких категорій діянь, поступово звужуючи аналіз до злочину досліджуваного нами різновиду.

О.Ю. Булулуков називає такі типові слідчі ситуації, що складаються на початковому етапі розслідування спричинення тілесних ушкоджень, виходячи з умов надходження інформації щодо зазначених діянь:

1) надходження інформації про заподіяння тілесних ушкоджень потерпілому, доставленому у лікувальний заклад;

2) відомий факт заподіяння тілесних ушкоджень, є інформація про характер події та передбачуваного злочинця (Шепітько и др., 2010: 72–73).

Видається, що зазначені вченим ситуації окреслюють за різними ознаками обсяг інформації, наявної у розпорядженні слідства щодо злочину, й диференціюються залежно від стану діяльності, реалізованої в процесі розслідування на момент їх виникнення. Зокрема, якщо перша ситуація характеризує лише місце знаходження потерпілого та джерело отримання повідомлення про злочин, а слідство лише в перспективі буде встановлювати її обставини у лікарів, свідків, потерпілої особи, то друга ситуація передбачає, що певні заходи ними вже були реалізовані, оскільки ними отримана інформація про характер діяння та вірогідного злочинця.

На думку Є.Г. Сахарової, типові ситуації на початковому етапі розслідування спричинення шкоди здоров'ю бувають такими:

1) винного затримано на місці події, відомий потерпілий, встановлено очевидців та інших свідків, виявлено матеріальні сліди дій винного;

2) винний зник з місця події, відомі дані щодо його особистості;

3) винний зник з місця події, інформація про нього майже відсутня;

4) шкоду здоров'ю було спричинено задалегідь до того, як про злочин довідалися правоохоронці, винний не відомий (Сахарова, 2005: 90–92).

Пропонуючи типові слідчі ситуації початкового етапу, науковець також формує їх за різними критеріями, зокрема лише в першій із них за низкою ознак надає характеристику інформації, наявної у слідства (стосовно потерпілого, свідків та матеріальних слідів), а у трьох наступних обмежується лише колом даних щодо особи злочинця.

О.М. Дуфенюк називає типові слідчі ситуації, що виникають під час повідомлення про заподіяння тілесних ушкоджень. Він називає низку таких варіантів типової сприятливої слідчої ситуації:

– особа зізналась у вчиненні злочину, продемонструвала місце та механізм його скоєння, зняття, засоби; зібрані докази підтверджують її вину;

– особа звернулась до медичного закладу по допомогу, звідки про подію було повідомлено міліції; потерпілий вказує на особу, яка завдала ушкодження; зібрані докази підтверджують її вину;

– потерпіла особа звернулась із заявою про заподіяння їй ушкоджень в умовах сімейно-побутового конфлікту; зібрані докази підтверджують вину родича потерпілого.

Серед варіантів несприятливої ситуації науковець називає такі:

– виявлено непритомну особу з тяжкими тілесними ушкодженнями; немає очевидців, свідків, не встановлено осіб злочинця та потерпілого;

– від громадян надходить заява про нанесення невідомими тілесних ушкоджень особі, однак назвати зовнішні ознаки винних вони не можуть; речові докази з місця злочину не дають можливості встановити винних;

– від потерпілого надходить заява про нанесення йому тілесних ушкоджень відомими особами, які цього факту не визнають; очевидців немає, а речові докази з місця злочину не дають змогу встановити винних;

– затримано співучасника заподіяння тілесних ушкоджень, який бере на себе всю вину; зібрані докази не дають змогу притягнути до відповідальності інших злочинців (Криміналістика, 2010: 284–285).

Можна побачити, що науковець звужує ситуації щодо моменту їх виникнення. На це вказує те, що вони характеризують не лише відомості на момент отримання слідством повідомлення про злочин, але й результати розслідування. Також їх недоліком є те, що зазначені варіанти не відображають усього можливого розмаїття ситуацій, а відображають конкретні одиничні випадки. Загалом дослідник зазначає лише два

різновиди ситуацій, а саме сприятливу та несприятливу. Сприятлива ситуація характеризується тим, що особу підозрюваного встановлено, є докази її вини. Несприятлива ж ситуація має два рівні складності. Так, у більш складній ситуації не виявлено особу злочинця та джерел інформації про неї, а менш складна передбачає наявність певних даних про особу злочинця, проте них недостатньо для доведення вини.

В.В. Логінова зазначає, що більш складні ситуації формуються на початковому етапі розслідування та поділяються на три групи. До першої групи належать такі: потерпілому заподіяно тілесні ушкодження за місцем проживання його друзів, знайомих; заподіяння ушкоджень відбулось у громадському місці або на відкритій місцевості. Друга група ситуацій поділяється на підставі отриманої від потерпілого інформації щодо заподіяння йому тілесних ушкоджень таким чином: потерпілий знає винного та може надати інформацію для його розшуку; потерпілий не знає, хто заподіяв йому тілесні ушкодження, але може повідомити його прикмети; потерпілий не знає нападника та не може повідомити ніякої інформації; потерпілий знає винного, але приховує інформацію від слідчого; потерпілий перебуває в тяжкому стані чи непритомний і не може повідомити, хто заподіяв йому тілесні ушкодження. Ситуації третьої групи диференціюються залежно від позиції підозрюваного таким чином: затримана особа повністю визнає свою провину; підозрюваний визнає факт застосування незначного насильства, але заперечує свою причетність до наслідків, що настали; підозрюваний, визнаючи факт насильства, зазначає, що діяв у стані самозахисту або афекту; підозрюваний не визнає насильства над потерпілим, а тілесні ушкодження пояснює необережністю останнього; особа повністю заперечує причетність до злочину (Логінова, 2010: 175–177).

А.О. Карева констатує, що початковому етапу розслідування умисного спричинення шкоди здоров'ю притаманні такі типи слідчих ситуацій:

- 1) наявність даних про характер спричиненої шкоди, особистості потерпілого та підозрюваного; бажання цих осіб чи однієї з них давати свідчення;
- 2) наявність даних про особистість потерпілого й характер спричиненої шкоди; його бажання давати свідчення; відсутність інформації щодо підозрюваного;
- 3) наявність даних про особистість потерпілого й характер спричиненої шкоди; його небажання чи неспроможність давати свідчення; відсутність інформації щодо підозрюваного;
- 4) наявність даних щодо умисного спричинення шкоди здоров'ю за відсутності інформації про особистості потерпілого та підозрюваного (Карева, 2006: 11).

Отже, вчений у межах однієї типової ситуації окреслює ступень поінформованості слідчого за певними ознаками, а саме за шкодою від злочину, відомостями про потерпілого й підозрюваного та їх ставленням до співпраці зі слідством. У цьому аспекті більш вдалою є позиція В.В. Логінової, яка ці дані об'єднує в окремі групи, що надає більшій визначеності таким ситуаціям та дає змогу краще оперувати їх різновидами.

С.О. Сафронов пропонує типові слідчі ситуації, що виникають під час розслідування умисних тяжких та середньої тяжкості тілесних ушкоджень. Зокрема, на етапі збору основних відомостей про подію злочину після порушення кримінальної справи він називає ситуації інформаційної недостатності (злочинець невідомий, інформація про нього відсутня; не встановлено особистість потерпілого; невідомі наслідки злочину; немає матеріальних слідів злочину як доказів його вчинення) інформаційної достатності про подію (злочинець відомий або про нього є інформація; відома особистість потерпілого; відомі свідки злочину; є матеріальні наслідки злочину як докази його вчинення) (Сафронов, 1999: 8). Вчений називає типові ситуації, що виникають на початковому етапі залежно від інформованості слідства, але, незважаючи на те, що вони стосуються даних про різні обставини події, не намагається їх класифікувати чи згрупувати, як це, наприклад, зроблено В.В. Логіновою.

В.Г. Дрозд також пропонує виділяти такі ситуації інформаційної недостатності, характерні для початкового етапу розслідування:

- відомості про заподіяння умисних тяжких тілесних ушкоджень наявні, але невідома особа, що їх вчинила, інформацію про неї слідчий не володіє;
- відомості про подію наявні, але не встановлено особистість потерпілого;
- є відомості про заподіяння тілесних ушкоджень, але не встановлені очевидці злочину;
- матеріальних слідів злочину як джерел інформації на місці події не виявлено (Дрозд, 2009: 13).

Л.А. Лях вважає, що на початковому етапі розслідування умисного спричинення тяжкої шкоди здоров'ю, небезпечної для життя, складаються такі слідчі ситуації:

- 1) особистості потерпілого та злочинця, подія злочину відомі, злочинця затримано на місці події;
- 2) особистості потерпілого та злочинця, подія злочину відомі, злочинець зник з місця події;
- 3) особистість потерпілого відома, подія злочину очевидна, але невідома особа злочинця;
- 4) інформація про особистості потерпілого та злочинця відсутня (Лях, 2005: 67).

Науковець у межах однієї типової ситуації надає характеристику ступеня інформованості слідчого за окремими даними, зокрема, щодо події злочину, відомостей про потерпілого й підозрюваного. Цей підхід подібний до запропонованого А.О. Карєвою, але остання, крім інформованості щодо жертви та винного, говорила про їх бажання свідчити та шкоду від злочину. На нашу думку, виділення ситуацій за окремою підставою та їх класифікація в межах певного виду діяння дають змогу краще оперувати ними шляхом зіставлення з конкретною ситуацією під час розслідування окремого злочину.

Аналіз наведених вище думок науковців показує, що їх позиції стосовно типових слідчих ситуацій переважно не співпадають між собою за змістом. Окремі науковці пропонують ситуації, в яких надається

характеристика не ступеня інформованості щодо якоїсь окремої ознаки, а цілого комплексу даних. Загалом учені зазначають, що домінуючою рисою початкового етапу є проблемно-ситуаційний характер розслідування з хронічною недостатністю вихідних даних, що обумовлює вирішальну роль версій, а його основним завданням є виявлення доказової і тактичної інформації та її носіїв (Герасимов и др., 2000: 351–352). Отже, для вирішення завдань початкового етапу типові слідчі ситуації мають характеризувати як наявність інформації про найбільш вагомій обставини події, так і можливість її отримання з певних джерел.

Найбільш доцільним для використання у практичній діяльності вбачається розподіл слідчих ситуацій за критерієм повноти інформації про подію злочину та особистість потерпілого й злочинця, що є у розпорядженні слідчого. За цим критерієм типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування умисних тяжких тілесних ушкоджень, заподіяних у стані сильного душевного хвилювання, доцільно поділити на такі три групи: встановлені особи потерпілого й підозрюваного та відомі основні обставини події; встановлені факт нанесення тяжких тілесних ушкоджень, особа потерпілого, але невідома особа злочинця; відомі факт нанесення тілесних ушкоджень, однак не встановлені ні особа потерпілого, ні особа злочинця. Інші більш складні моделі ситуацій варто розробляти на основі наведених простих з урахуванням обставин конкретної події злочину.

Висновки. Отже, найбільш простою, сприятливою для слідства та водночас поширеною є перша ситуація, відповідно до якої встановлено особу потерпілого й підозрюваного, відомі також основні обставини події. Основним завданням для слідчого у такій ситуації на початковому етапі розслідування є з'ясування конкретних обставин щодо місця, часу, обстановки, способу нанесення тяжких тілесних ушкоджень, винуватості підозрюваного, а також обставин, що характеризують особливості суб'єктивної сторони цього злочину, а саме стану сильного душевного хвилювання підозрюваного. Слідчі (розшукові) дії у цій типовій ситуації спрямовані на затримання підозрюваного, з'ясування його особи та встановлення факту наявності стану сильного душевного хвилювання у підозрюваного на момент нанесення тяжких тілесних ушкоджень. Важливим також є вчинення дій, спрямованих на виявлення, фіксацію та забезпечення схоронності доказів.

Другою типовою є слідча ситуація, за якої встановлено факт нанесення тілесних ушкоджень, особу потерпілого, але невідома особа злочинця. Такі ситуації бувають, як правило, у випадках вчинення злочину у громадських місцях, місцях стихійного відпочинку громадян, у місцях концентрації молоді, на об'єктах транспорту або у безлюдних місцях. Злочини такого характеру можуть вчинятись незнайомою потерпілою особою з хуліганських спонукань, у результаті випадкової сварки. Часто як злочинець, так і потерпілий перебувають у стані алкогольного сп'яніння. Діяльність зі встановлення винної особи у цій типовій ситуації насамперед спрямовується на встановлення очевидців злочину; виявлення осіб, що мають відомості, які характеризують особистість можливого злочинця; розшук можливих знарядь злочину та інших слідів злочину; встановлення місцезнаходження особи, щодо якої є дані про її причетність до злочину.

Найбільш складною і малоінформативною є третя слідча ситуація, за якої відомий факт нанесення тілесних ушкоджень, однак не встановлено ні особу потерпілого, ні особу підозрюваного. Ця ситуація часто буває під час вчинення злочину в умовах неочевидності, в малолюдних або безлюдних місцях, таких як парк, узбіччя дороги, сміттєзвалище, природні об'єкти (ліс, лісосмуга, берег річки, безлюдний віддалений пляж). Жертвами можуть виступати особи без постійного місця проживання, в яких відсутні документи, що посвідчують особу. У цих випадках, як правило, випадкові люди знаходять труп невідомої особи, або потерпілий перебуває у важкому, часто непритомному стані й не може надати інформацію ні про обставини події злочину, ні про особу нападника, ні про самого себе. Комплекс слідчих (розшукових) дій у цій ситуації зазвичай має охоплювати огляд місця події, який дасть змогу встановити слідову картину події та отримати вихідну інформацію, насамперед дані щодо способу вчинення злочину та кількості причетних (присутніх) осіб; встановлення та допит як свідків очевидців події, а також осіб, що виявили пораненого, викликали швидку допомогу, супроводжували до медичного закладу, медичних працівників та інших осіб, що можуть повідомити будь-яку інформацію щодо обставин злочину, особи потерпілого й злочинця, його місцезнаходження; освідчення потерпілого; призначення медичної, криміналістичних (по виявлених під час огляду предметах) та інших експертиз.

Список використаних джерел:

1. Волчекская Т.С. Криминалистическая ситуология. Москва ; Калининград : изд-во КГУ, 1997. 250 с.
2. Герасимов И.Ф., Драпкин Л.Я., Ищенко Е.П. и др. Криминалистика : учебник для вузов. 2-е изд., перераб. и доп. Москва : Высшая школа, 2000. 672 с.
3. Денисюк С.Ф., Шепитько В.Ю. Обыск в системе следственных действий (тактико-криминалистический анализ) : научно-практическое пособие. Харьков : Консум, 1999. 160 с.
4. Драпкин Л.Я. Основы теории следственных ситуаций. Свердловск : изд-во Уральского университета, 1987. 168 с.
5. Дрозд В.Г. Організаційні і тактичні аспекти розслідування умисних тяжких тілесних ушкоджень : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09. Київ, 2009. 17 с.
6. Карева А.А. Расследование преступлений по уголовным делам об умышленном причинении вреда здоровью : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09. Москва, 2006. 26 с.
7. Клочков В.В. Проблемы теории следственной ситуации. *Следственная ситуация* : сборник научных трудов. Москва : Всесоюзный институт по изучению причин и разработке мер предупреждения преступлений, 1984. С. 74–79.
8. Колесниченко А.Н. Научные и правовые основы расследования отдельных видов преступлений : автореф. дисс. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.09. Харьков, 1967. 27 с.

9. Коновалова В.О. Вбивство: мистецтво розслідування. Харків : Факт, 2001. 311 с.
10. Криминалистика : учебное пособие / под общ. ред. А.И. Винберга. Москва : Госюриздат, 1959. 512 с.
11. Криміналістика : навчальний посібник / за заг. ред. Є.В. Пряхіна. Львів : ЛьвДУВС, 2010. 540 с.
12. Логінова В.В. Класифікація слідчих ситуацій при розслідуванні тілесних ушкоджень. *Право і безпека*. 2010. № 3 (35). С. 172–177.
13. Лях Л.А. Первоначальный этап расследования умышленного причинения тяжкого вреда здоровью, опасного для жизни : дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09. Краснодар, 2005. 191 с.
14. Матвієнко В.В. Криміналістичне забезпечення методики розслідування злочинів : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09. Київ, 1999. 248 с.
15. Новый тлумачний словник української мови : у 3 т. Київ : Аконтіт, 2001. Т. 1. 928 с.
16. Сафронов С.О. Методика розслідування умисного заподіяння тяжкого і середньої тяжкості тілесних ушкоджень : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза». Київ, 1999. 20 с.
17. Сахарова Е.Г. Расследование причинения вреда здоровью : дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09. Тюмень, 2005. 256 с.
18. Шепітько В.Ю., Коновалова В.О., Журавель В.А. та ін. Керівництво з розслідування злочинів : науково-практичний посібник. Харків : Одиссей, 2010. 960 с.

References:

1. Volchetskaia T.S. (1997). Kriminalisticheskaiia situologiiia [Forensic situation]. Moskva; Kaliningrad: Izd-vo KGU. 250 p. [in Russian].
2. Gerasimov I.F., Drapkin L.Ia., Ishchenko E.P. i dr. (2000). Kriminalistika [Forensics]: ucheb. dlia vuzov; pod red. I.F. Gerasimova, L.Ia. Drapkina. 2-e izd., pererab. i dop. Moskva: Vyssh. shk. 672 p. [in Russian].
3. Denisiuk S.F., Shepitzko V.Iu. (1999). Obysk v sisteme sledstvennykh deistvii (Taktiko-kriminalisticheskii analiz) [Search in the system of investigative actions (Tactical and forensic analysis)]: nauchno-prakticheskoe posobie. Kharkov: Konsum. 160 p. [in Russian].
4. Drapkin L.Ia. (1987). Osnovy teorii sledstvennykh situatsii [Fundamentals of the theory of investigative situations]. Sverdlovsk: izd-vo Ural. un-ta. 168 p. [in Russian].
5. Drozd V.H. (2009). Orhanizatsiini i taktichni aspekty rozsliduvannia umysnykh tiazhkykh tilesnykh ushkodzen [Organizational and tactical aspects of the investigation of intentional grievous bodily harm]: avtoref. dys. na zdobuttia nauk, stupenia kand. iur. nauk: spets. 12.00.09. Kyiv. 17 p. [in Ukrainian].
6. Kareva A.A. (2006). Rassledovanie prestuplenii po ugovolnym delam ob umyshlennom prichinenii vreda zdoroviu [Investigation of crimes in criminal cases of intentional harm to health]: avtoref. diss. na soiskanie uchen. stepeni kand. iur. nauk: spets. 12.00.09. Moskva. 26 p. [in Russian].
7. Klochkov V.V. (1984). Problemy teorii sledstvennoi situatsii [Problems of the theory of the investigative situation]. Sledstvennaia situatsiia: sb. nauch. tr. Moskva: Vsesoiuz. in-t po izucheniiu prichin i razrabotke mer preduprezhdeniia prestuplenii. pp. 74–79 [in Russian].
8. Kolesnichenko A.N. (1967). Nauchnye i pravovye osnovy rassledovaniia otdelnykh vidov prestuplenii [Scientific and legal basis for the investigation of certain types of crimes]: avtoref. ... diss. d-ra iurid. nauk: spets. 12.00.09. Kharkov. 27 p. [in Russian].
9. Konovalova V.O. (2001). Vbyvstvo: mystetstvo rozsliduvannia [Murder: The Art of Investigation]. Kharkov: Fakt. 311 p. [in Ukrainian].
10. Kriminalistika [Forensics]: ucheb. posobie (pod obshechi red. prof. A.I. Vinberga). Moskva: Gosjurizdat, 1959. 512 p. [in Russian].
11. Kryminalistyka [Forensics]: navchalnyi posibnyk / za zah. red. Ye.V. Priakhina. Lviv: LvDUVS, 2010. 540 p. [in Ukrainian].
12. Lohinova V.V. (2010). Klasyfikatsiia sledchykh sytuatsii pry rozsliduvanni tilesnykh ushkodzen [Classification of investigative situations in the investigation of injuries]. *Pravo i bezpeka*. № 3 (35). pp. 172–177 [in Ukrainian].
13. Liakh L.A. (2005). Pervonachalniy etap rassledovaniia umyshlennogo prekrashcheniia tiazhkogo vreda zdoroviu, opasnogo dlia zhizni [Initial stage of investigation of deliberate cessation of serious harm to health, dangerous to life]: dissertatsiia na soiskanie uchen. stepeni kand. iur. nauk: spets. 12.00.09. Krasnodar. 191 p. [in Russian].
14. Matviienko V.V. (1999). Kryminalistychnye zabezpechennia metodyky rozsliduvannia zlochiniv [Forensic support of crime investigation methods]: dys. ... kand. yuryd. nauk: spets. 12.00.09. Kyiv. 248 p. [in Ukrainian].
15. Novyi tлумачnyi slovnyk ukrainskoi movy [New explanatory dictionary of the Ukrainian language]: u 3 t. Kyiv: Akonit, 2001. Т. 1. 928 p. [in Ukrainian].
16. Safronov S.O. (1999). Metodyka rozsliduvannia umysnoho zapodiannia tiazhkoho i serednoi tiazhkosti tilesnykh ushkodzen [Methods of investigation of intentional infliction of severe and moderate bodily injuries]: avtoref. dys. na zdobuttia nauk, stupenia kand. iur. nauk: spets. 12.00.09 “Kryminalnyi protses ta kryminalistyka; sudova ekspertyza”. Kyiv. 20 p. [in Ukrainian].
17. Sakharova E.G. (2005). Rassledovanie pripinennia vreda zdoroviu [Health Injury Investigation]: dissertatsiia na soiskanie uchen. stepeni kand. iur. nauk: spets. 12.00.09. Tiumen. 256 p. [in Russian].
18. Shepitzko V.Iu., Konovalova V.O., Zhuravel V.A. ta in. (2010). Kerivnitctvo z rozsliduvannia zlochiniv [Crime Investigation Guide]: naukovopraktichnii posibnyk. Xarkiv: Odisei. 960 p. [in Russian].